

ΨΕΥΔΗ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΙΚΟΤΗΤΕΣ

Οἱ θεολόγοι παραδέχονται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Δὲν θέλομεν νὰ ἐρευνήσωμεν τὸ βέβαιον ἢ μὴ τοῦτο· χάριν τοῦ ἀσκανδαλίστου τὸ παραδεχόμεθα ἀσυζητητῆ κατὰ τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα» ἐναντίον τῶν ἀρχῶν, ἃς καθιέρωσεν ὁ ὑπὲρ πάντα ἄλλον συζητητικῆς 19^{ου} αἰῶν, ἀσπασθεὶς τὸ δόγμα «ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς.» Ἄλλως παρατηροῦντες ὅτι οἱ δυσεῖδεῖς ἀπόγονοι τῶν πιθήκων ἐν τόσῃ πληθύνει εἶναι ἔτι διεσπαρμένοι ἐπὶ τῶν δύο ἡμισφαιρίων καὶ μιμοῦνται βλακωδῶς ὡς οἱ — κατὰ τὸν Δαρβῖνον — πρόγονοί των πᾶσαν κίνησιν τοῦ πλησίον των, ὅλ' ἡδυνάμεθα ἴσως ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ἀνωτέρω δοξασίας. Οὕτως ἢ ἄλλως, ἀφοῦ ἀρμόδιοι εἰς ἀπάντησιν τῆς περὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν ὄντων θεωρίας εἶναι οἱ φυσιολόγοι, — διδασκόμενοι ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ἐν ἣ καὶ οἱ θεολόγοι, — καλὸν νομίζομεν ν' ἀφήσωμεν εἰς ἄλλους εἰδικούς τὴν μέριμναν τῆς λύσεως ζητημάτων οὕτω ὑψηλῶν, νὰ περιορισθῶμεν δὲ εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ ζητηθέντος ὀβολοῦ, εἰς τὸ Χρονογραφικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ φίλου κ. Σκόκου, ὅπερ βεβαίως δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ καταλληλότερος τόπος πρὸς θεολογικὰς συζητήσεις. Ἀλλ' ὅτι εἰς τὴν ἱερὰν ἱστορίαν στηριζόμενοι δυνάμεθα προχεῖναι ν' ἀποδείξωμεν εἶναι ὅτι, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς ἀληθείας, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ, πολὺ ὀλίγον ἔζησεν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, διότι, — ὡς εἶναι πασίγνωστον, — ὁ ἀπηγορευμένος ἐκεῖνος κερπὸς ταχέως ἐχρησίμευσεν ἢ πρώτη ἀφορμή, ἵνα βλαπτισθῇ ἡ δυστυχὴς αὕτη ὑπαρξίς ἐν τῷ ψεύδει καὶ τῇ εἰκονικότητι. Δύναται δὲ τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀπὸ τῆς ὀλεθρίας στιγμῆς τοῦ ἐγκλήματος τῆς Εὐᾶς, μολονότι παρῆλθε μακρὰ σειρὰ χιλιετηρίδων, πολλοὶ δὲ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἐμκρτύρησαν κατὰ τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις ὑπὲρ τῆς βασιλείας τῆς ἀληθείας, ἐν τούτοις ἔτι καὶ νῦν οἱ κάτοικοι τῆς ὑδρογείου σφαίρας καυχῶνται μὲν ἐπὶ προόδῳ δῆθεν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τῆς ἐξημερώσεως τῶν ἡθῶν, εἰς οὐδὲν ὅμως ἄλλο συμπέρασμα κατέληξαν πράγματι ἢ νὰ κατστήσῃσι τὸν ἀνθρώπινον βίον ψευδῆ καὶ εἰκονικόν. Πλέομεν πρὸ πολλοῦ ἐν τῷ μέσῳ ἀμιγλῶδους ἀτμοσφίρας, ἀνυπνέομεν τὸν δόλον καὶ τὸ

ψεύδος, ἀνατρεφόμεθα ἐν αὐτοῖς καὶ εἶναι δύσκολον, ἵτως ἀδύνατον πλέον, ν' ἀνέλθωμεν εἰς τὴν ὑγιεστέραν τῆς ἀληθείας ἀτμοσφαιραν.

Οὐτε ὁ ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας ἡμερολογίῳ προωρισμένος διὰ τὰ ψεύδη καὶ τὰς εἰκονικότητας χῶρος θὰ ἦτο ἱκανὸς πρὸς ἀκριθεῖ ἀπαρίθμησιν ὅλων αὐτῶν, οὔτε ἡμεῖς θὰ εἶχομεν τὴν ἀπαιτούμενην πρὸς τοῦτο μνήμην, ἀλλ' οὔτε οἱ ἀναγνώσται, ἤθελον ἵσως εὐχαριστηθῇ ἀναγινώσκοντες τοιαύτας ἱερεμιάδας· ἄλλως δὲ «ἡ ἀλήθεια δάκνει ψυχὴν νοσοῦσαν ὥσπερ καὶ μέλι τῶμα τετραυματισμένον.» Ἀλλὰ τὸ μὲν ὅπως τηρήσωμεν τὴν δοθεῖσαν ὑπόθεσιν, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τὸ δὲ ὅπως ἀποδείξωμεν, ὅτι δὲν συκοφαντοῦμεν τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς ἣν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀνῆκωμεν, θέλομεν πειραθῇ οὐχὶ ν' ἀναπτύξωμεν, — τοῦτο θὰ ἦτο ἴδιον συγγραφῆς εἰδικῆς, — ἀλλὰ νὰ φέρωμεν παραδείγματα τινὰ ψεύδεων καὶ εἰκονικοτήτων, αἵτινες ἀνηλεῶς μαστίζουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ἐὰν ταχὺ ρίψωμεν βλέμμα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου, θέλομεν εὖρεϊ αὐτὸν κεκαλυμμένον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ὑπὸ μεγάλης καὶ παχείας φενάκης· ἐὰν δὲ ψυχολογήσωμεν ἐπὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ, θέλομεν πεισθῇ, ὅτι ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ὁ ἀνθρώπινος βίος μεταμορφοῦται εἰς κομβολόγιον ψεύδους καὶ ὑποκρισίας. Συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ πολιτισμοῦ, ὃν τόσῳ ἔθνοφελῶς πάντες μεταφυτεύομεν ἐκ τῆς Δύσεως, ἐξετάσωμεν κατὰ προτίμησιν τὸ ὥραϊον φύλον, ὅπερ νῦν τοῦλάχιστον ἀξιοῖ ἐν πᾶσι τὴν προτεραιότητα. Ἀλλὰ πρὶν τοῦτου αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων ν' ἀνοίξωμεν μίαν παρένθεσιν, ἵνα ὑπομνήσωμεν, ὅτι πάντοτε αἱ ἐξαιρέσεις εἶνε ἢ ἐπιβεβαιώσεις τοῦ κανόνος καὶ ἐπομένως ὅτι πᾶσαι αἱ ἀναγνώστριαί καὶ πάντες οἱ ἀναγνώσται τοῦ ἡμερολογίου τούτου δύνανται, ἐὰν εὐαρεστώσονται, νὰ θεωρηθῶσιν ὡς αἱ ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος, ὃν θέλομεν ν' ἀναγράψωμεν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ κατηγορηθῶμεν ὡς ἄγαν ὑπερβολικοὶ ἐν τοῖς χρωματισμοῖς καὶ διὰ τοῦτο παρατηροῦμεν εἰς τοὺς τοιοῦτους τυχόν κατηγοροὺς ἡμῶν, ὅτι ὁ ζωγράφος, εἰκονίζων τὴν Ἀφροδίτην ἢ τὸν Σατανᾶν, θέλει κατ' ἀνάγκην λάβει τοὺς χαρακτῆρας τῆς εἰκόνος τοῦ ἐκ διαφόρων ὑποδειγμάτων, διότι δύσκολος εἶνε συνήθως ἢ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ προσώπῳ συνύπαρξις αὐτῶν.

★ ★

Μετὰ τὴν μακρὰν μὲν ὅσῳ ἀναγκαίαν ταύτην παρέχασιν, ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς γυναίκος παρατηρήσεις μας, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἡ θεὰ αὐτῆς πολλάκις

ὑπενθυμίζει τὸ εὐφυὲς ἐπινόημα τοῦ θαυματοποιοῦ Βόσκου, ὅστις ἐσπέραν τινὰ εὐρισκόμενος ἐν τινὶ ξενοδοχείῳ μετ' ἄλλων ξένων ἀγνώστων αὐτῷ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ δωματίῳ, καὶ ἔχων ἀνάγκην εὐρυχωρίας, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν ἐκ φόβου τοὺς συνοίκους του, καθ' ἣν στιγμὴν θέλων νὰ κατακλιθῇ ἐναπέθηκεν ἐπὶ τῆς τραπέζης πρῶτον τὸν ἕνα καὶ εἶτα τὸν ἕτερον πόδα, τὰς χεῖρας, τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς ὀδόντας καὶ τὴν κόμην. . . . Ἄλλ' ἐκείνος ταῦτα πάντα ἔπραξε τῇ βοθηρίᾳ . . . τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης.

Ἡ δὲ σημερινὴ γυνή, ἔχουσα μὲν ἐπὶ τοῦ κεφαλικοῦ ἐδ' ἀφ' οὗς ἀραιὰς τινὰς τριχοστοιχίας, ἐπιδεικνύει κουπατικῶς πρὸς τὸ νοῆμον κοινὸν ἀφρονολάτους πλοκάμους. Ἐὰν δὲ ὁ σκληρὸς χρόνος ἐκάλυψε τὴν κόμην αὐτῆς ὑπὸ χιόνος, ὡς διὰ θαύματος τὴν καθιστᾷ μελανότεραν τῶν περυγῶν τοῦ κόρακος· ἀλλὰ καὶ τὴν μέλαιναν δύναται ἀκόπως καὶ . . . ἀνευθροιάστως νὰ μεταμορφώσῃ εἰς χουτῆν, ἐὰν ἡ Ἐφημερίς τοῦ Συρμοῦ γράψῃ, — ἀληθῶς ἢ ψευδῶς ἀδιάφορον, — ὅτι «αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς Παρισίους.» Ἡ κόνις τοῦ ὀρυζίου λευκαίνει τὰς μελαγχροινὰς καὶ τοῦ γάλακτος πλειότερον, συλλογὴ δὲ παντοίων χρωμάτων τὰς μὲν πελιδνὰς παρειὰς δὲν εἶνε παντελῶς δύσκολον νὰ μεταμορφώσῃ εἰς ῥοδινὰς, τὰς δὲ ἐξ ὑπερβολικῆς ὑγείας ἐρυθρὰς εἰς ὠχρὰς πρὸς ἀπόκτησιν φυσιογνωμίας συμπαθοῦς ἢ μελαγχολικῆς. Οἱ στηθόδεσμοι, ὁ βάμβας, τὰ διάστημα πού φ' διαφόρου μεγέθους καὶ παντοίων διευθύνσεων καὶ σχημάτων, σκοποῦσι τὴν παραπλάνησιν τοῦ θεατοῦ πρὸς μόρφωσιν πεποιθήσεως, — οἷα αὐταπάτη! — ὅτι καὶ τὸ περιεχόμενον ὁμοιάζει τὸ περιέχον. . . . Τίς εἶδε μάλιστα, ἐὰν ἡ συλλαβοῦσα τὴν μεγαλοῦργον τῶν ἐπικωλίων ἰδέαν Παρισινὴν ῥάπτειαν δὲν ἤλπιζε κυρίως νὰ προκαλέσῃ σκόλια περὶ αὐτῶν . . . Αἱ ἰσχναὶ συμπληροῦσι τὰ κενὰ καὶ αἱ πηχεῖαι δι' ἰσχυρὰς πιέσεως ἐπιδιδώκουσι τὴν φήμην μικροκαμωμένης. Οἱ ὑποδηματοποιοὶ καὶ αἱ πιλοπώλιδες δίδουσιν ἀνάστημα εἰς τὰς στερουμένας τοιούτου, αἱ δὲ διευθύνουσαι καταστήματα συρμοῦ γυναικείων ἐνδυμάτων νυχθημερὸν ἀσχολοῦνται εἰς ἐφεύρεσιν στολισμοῦ καὶ εἰς συνδυασμὸν τῶν χρωμάτων, δι' ὧν τὰς μὲν ἀκόμους νὰ παραστήσωσι λεπτοφυεῖς καὶ χαριέσσας, τὰς ὠραιὰς νὰ προβιβάσωσιν εἰς ὠραιότερας καὶ τὰς δισηδεῖς γραίας νὰ κατατάξωσιν εἰς καλλονάς, αἵτινες μετὰ τὴν πόροδον τῶν εἴσεων

* Τοιαύτη ἡ παρὰ τῶν ἐμπόρων τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ γενομένη μεταβρασις τῶν *loutpures*.

ἀναίξεων κατώρθωσαν ὡς ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ νὰ σταματήσῃ ὁ ἥλιος.

Ἀπὸ τῆς βρεφικῆς ἡλικίας ἐνσταλάζεται ἐπιμελῶς εἰς τὰς καρδίας τῶν νεανίδων ἡ φιλαρέσκεια, οἱ δὲ ἀτελεύτητοι καὶ ἡρωϊκοὶ οὔτοι περὶ καλλωπισμοῦ ἁγῶνες, δυσανάλογοι συνήθως πρὸς τὰ βαλάντια τῶν λαμβανόντων τοὺς λογαριασμοὺς ἀνδρῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ πρὸς τὴν θέλησιν τῆς φύσεως, δὲν λήγουσιν οὔτε μετὰ τὸν γάμον καὶ τὴν ἀπόκτησιν ἡμισείας δωδεκάδος τέκνων οὔτε μετὰ τὸ γῆρας. Πολλάκις μάλιστα τὸ κακὸν ἐπιτείνεται προΐουσης τῆς ἡλικίας πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ παρεργομένου φυσικοῦ κάλλους καὶ ἄλλοτε γίνεται πρόξενον σκανδάλων, διαζυγίων ἢ αὐτοκτονιῶν.

Ἀλλὰ μήπως ἡμεῖς οἱ ἄνδρες δὲν θέλομεν νὰ φαινώμεθα ὥραϊοι, ὅταν εἴμεθα ὄσχημοι, τριακοντούτεις, ὅταν τὸ εἰκοστὸν ἔτος διατρέγωμεν καὶ νέοι, ὅταν τὰ ἔτη βαρύνωσι τὴν ῥάχιν ἡμῶν; Ἡ καλλιέργεια τῶν μυστάκων καὶ τῆς γενειάδος παρὰ τοῖς νέοις εἶναι μία τῶν πρώτων φροντιδῶν ὁ δὲ ὑψηλὸς πῖλος καὶ τὰ ὀμματουά-λια τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς εὐτυχίας των. Τὸ κάπνισμα ἀρχίζουσιν οἱ ἔφηβοι, προῶρος, ἵνα θεωρηθῶσι προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν, εἰς δὲ τὸν ὑπολογισμὸν τῶν ἐτῶν εἶναι σπάνιον νὰ μὴ προσθῶσιν ἓν ἔτος τοῦλάχιστον. Ἐνῷ ταῦτα σχεδὸν πάντα γίνονται ἀντιθέτως διὰ τοὺς ὑπερβάντας τὴν μέσθην ἡλικίαν. Πρὸ τινων ἐτῶν συνήφθη συνοικέσιον πτωχῆς νεάνιδος μετὰ γέροντος πλουσίου, ὅστις ἐτοιμαζόμενος νὰ κατακλιθῇ τὸ ἑσπέρας ἀφῆρσε τὴν μέλαιναν φενάκην του, ἔχουσαν τὸ αὐτὸ χρῶμα αἶον καὶ οἱ βεθαμμένοι μύστακες καὶ οἱ κεχρωματισμένοι ὀφρῦς ἐναπέθηκεν εἴτα ἐπὶ τῆς τραπέζης δύο σειρὰς λευκῶν ὀδόντων καὶ τὸν ἓνα τῶν ὀφθαλμῶν του. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν ἦσαν ὀπταπάτη, διότι δὲν ἦτο Βόσκος ὁ γέρον νεόγαμβρος... Ἡ νεόνυμφος πρὸ τοιοῦτου θεάματος, λησμονήσασα τὰ πλεῦστη τοῦ συζύγου, ὡπισθοδρόμησεν ἐκ φρίκης· ἀλλ' ἦτο ἀργά· «οὐς ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω...»

Ἡ ἀδυναμία ὅμως τῆς βαρῆς τῶν τριγῶν δὲν εἶναι φαίνεται νέα. «Ἀνὴρ εἰς Λακεδαίμονα, — λέγει ὁ Στόβατος, — ἀφίκετο Χῖος, » γέρον ἤδη ὢν, τὰ μὲν ἄλλα ἀλαζῶν, ἤδεῖτο δ' ἐπὶ τῷ γήρῳ » καὶ τὴν τρίχα πολὺν οὖσαν ἐπειρᾶτο βαφῇ ἀφανίζειν. Παρελθὼν οὖν εἶπεν ἐκεῖνα ὑπὲρ ὢν καὶ ἀφίκετο. Ἀναστὰς οὖν ὁ » Ἀργίδαμος, τί ἂν ἔφη οὗτος ὑγιὲς εἴποι, ὅς οὐ μόνον ἐπὶ τῇ » ψυχῇ τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ περιφέρει; »

Ἐν τοῦλάχιστον τὸ ἀνθρώπινον ψεῦδος περιωρίζετο εἰς τοιαύ-
τας μόνον ἀδυναμίας, ὑπομονή! ἀλλὰ ποῦ νὰ στρέψῃ τις τὸ βλέπ-

μα ὅπως εὖρη τὴν ἀλήθειαν ἢ τὴν σκίαν αὐτῆς; Τὸ ψεῦδος τὴν κατετρόπωσε, τὴν ἐξηφάνισεν. Ἐν αὐτῇ τῇ θρησκείᾳ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς λατρείας πρὸς τὸν Θεὸν ἐθυσιάσθησαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὑπὸ τῶν θρησκομανῶν ἀναμορφωτῶν. Ἐν τῇ θρησκείᾳ τοῦ Χριστοῦ, τῇ κατ' ἐξοχὴν πολεμικῇ ψευδῶν τύπων, εἰσῆχθησαν πρὸς τὰ παραγγέλματα ἐκείνου καὶ τὸ ἀληθὲς τοῦ χριστιανισμοῦ πνεῦμα, ψευδεπιδείξεις πρὸς πλουτισμὸν καλογήρων ἀργῶν. Ὁ Ἰησοῦς μᾶς εἶπε σὺν τοῖς ἄλλοις νὰ μὴ βαττολογῶμεν ἀλλ' οἱ ῥινόφωνοι ψάλλται μας χάριν ἐπιδείξεως παρατείνουσι μέγχις ἀπογνώσεως τὰ ἀτελεύτητα τερερίσματα τῶν. Οἱ ναοὶ ἐθεωρήθησαν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐδομῶδα τῶν παθῶν, ὡς τὰ καταλληλότερα ἐντευκτήρια τῶν ἐρωτευμένων, ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ὁποίων ἐξακοντίζονται με ταχύτητα ἀστραπῆς καὶ με θερμότητα ἀθηναϊκοῦ καύσωνος τὰ βέλη τοῦ ἔρωτος. Οἱ λησταὶ κατὰ τὴν διανομὴν τῶν λαφύρων δὲν λησμονοῦσι τὴν μερίδα τῆς Παναγίας, παρακαλοῦντες αὐτὴν νὰ τοὺς βοηθῇ εἰς τὸ θεάρεστον ἔργον τῶν. Ὁ κακοῦργος, ἐκασφαλίζων τὸ μέλλον του ἐν τῷ παραδείσῳ διὰ τῶν φασολίων κατὰ τὰς νηστείας, νομίζει ὅτι διακαίουται νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του...

Ἐν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὸ αὐτὸ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πικρατηρητοῦ παρίσταται θέαμα. Ὁ τόσον ἐξυμνούμενος πολιτισμὸς ἐχαλάρωσε τοὺς πολιτικούς καὶ τοὺς κοινωνικούς δεσμούς, ὁ δὲ ἄλλοτε μᾶλλον ὑγιῆς καὶ μακρόβιος ἄνθρωπος ἐγένετο ἐμπαθὴς καὶ βραχυβίος. Κατὰ τὸν Rousseau, «L'homme est né libre et partout il est dans les fers. Ἐπλάσθη ἐλεύθερος ν' ἀναπνέῃ τὸν ζεῖδωρον τῶν δασῶν ἄερα, εὐρὺν ἔχων ἐνώπιόν του ὀρίζοντα· ἀλλ' ἐξαπκτῆθεις κατῆλθεν ἐκ τῶν ὀρέων ἐπ' ἐλπίδι νὰ εὖρη τὴν εὐδαιμονίαν ἐν ταῖς πόλεσι... Οἷα πλάνη! ἡλικίον ψεῦδος! Ὁ κονιορτὸς καὶ ἡ μεμολυτμένη ἀτμοσφαῖρα δηλητηριάζουσι τὸ αἷμα αὐτοῦ ἀνὰ πᾶσαν ἀναπνοήν. Τὸν εὐρὺν τοῦ οὐρανοῦ ὀρίζοντα παρακωλύουσι στενόχωροὶ οἰκίσκοι καὶ ὀήλιος δὲν ζωογονεῖ πλέον τὴν ἀνθρωπότητα, νύκτα καὶ ἡμέραν κύπτουσαν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἐργασίας, ἵνα κερδίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Τὸ φιλοῦσιμα τῶν δασῶν καὶ τὸ κελεύδημα τῶν πτηνῶν ἀντικατέστησεν ἡ θορυβώδης τύρβη πόλεων ἀκαθάρτων καὶ ὀκρότος τῶν παιδοκτόνων ἀμαξῶν. Τὰ θηρία τῶν ὀρέων, ἅτινα τῷ εἶχον κηρύξει φανερὸν πόλεμον καὶ καθ' ὧν ἡδύνατο νὰ προφυλάσσεται, ἐνεδύθησαν ἐντὸς τῶν πόλεων τὰς ἀπατηλὰς στολὰς τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ δημοσίου συμφέροντος καὶ τῶν φόρων ληστεύουσι τὸν πολίτην καὶ υποβάλλουσιν αὐτὸν εἰς παντοίους περιορισμοὺς ὅννευ ἀνταλλάγματος. Ὁ ἀπηνὴς τοκογλύφος, ὁ ὑποκριτὴς καλόγηρος, ὁ ἀμαθὴς

δικολάβος, ὁ φατριαστὴς δήμαρχος, ὁ τυφλὸς τὴν μάθησιν διδάσκαλος, ὁ φατριαστὴς εἰρηνοδίκης καὶ ὁ ἄπειρος ἱατρός εἰσὶν αἱ ἐπὶ πληγαὶ τοῦ Φαραῶ πάσης κομπολόως.

Κρούει ὁ ἀδικούμενος τὴν θύραν τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' αὕτη, ἢ ὑπνώττει, ἵνα διασκεδάσῃ. . . τὴν πείναν, εἰς ἣν κατεδικάσθη, ἢ ἐγειρομένη βαδίζει βραδέως καὶ ὥθεϊ τὸν ἀδικηθέντα εἰς τὴν αὐτοδικίαν. Ἡ δικηγορικὴ στρεφοδικία, ἀναγεγραμμένη καὶ ἐν αὐτῇ τῇ νομοθεσίᾳ, εἶναι ὅπλον ἀπαραίτητον πάσης ἀμύνης. Εἰκονικαὶ συναλλαγματικαί, προκαλοῦσαι εἰκονικὰ παραχωρήσεις περιουσιῶν, καὶ παντοίας ψευδεῖς ἐνστάσεις, εἶναι τόσοι ἀνθυπόνομοι κατὰ τῆς ὑπόνομου τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, ἣν ἤνοιξεν ἡ ἀνθρωπότης ἐν τῇ νηπιακῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ καὶ διατηρεῖ ἔτι ἐν ἰσχύϊ ἐκ γεροντικῆς προλήψεως. Ὁ θεσμός τῆς προφυλακίσεως, ἰσχύων δι' ὅλα τὰ ἐγκλήματα ἀνεξαίρετως, μολοντοὶ σκοπεῖ τὴν καλλιτέραν τῆς δικαιοσύνης ἀπονομήν, γεννᾷ τὴν φυγοδικίαν, ἣν πολλαπλασιάζει ἢ τε ἀνακριτικὴ ὀκνηρία καὶ τὸ ἀποτρόπαιον τῶν φυλακῶν. Ὁ χάριν τῆς λιμνωτούσης οἰκογενείας τοῦ κλέπτων ἄρτον τιμωρεῖται, οἱ δὲ τῇ βοθείᾳ ἐνὸς ἄσους ἢ φάντε ἀφαιροῦντες ἐν ἀκαρεῖ περιουσίας δλοκλήρους καὶ ἀτιμώρητοι μένουσι καὶ εἰς τὸ ἀφρόγαλα τῆς κοινωνικῆς ἀνήκουσιν. Οἱ νόμοι τιμωροῦσιν οὐ μόνον τ' ἀπρομελέτητα ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐξ ἀμελείας τραύματα, ἡ δὲ κοινωνία ἀνέχεται νὰ βλέπῃ καὶ νὰ δέχῃται εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὸν ὑβριστὴν καὶ διαφθορᾶν τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς, ἐὰν λόγῳ ἀσκήσεως ἢ τύχης ἀκρωτηριάσῃ ἐκ προμελέτης καὶ ἐσκεμμένως δίκην Ῥωμαίου μονομάχου τὸν ἀτμωθέντα!! Ὁ ὅρκος ἀνεγράφῃ πρὸς πιστοποίησιν τῆς εὐόρκου ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ τῶν αἰρετῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ τίς ποτε ἐκ τῶν ὀρκιζομένων φατριαστῶν δημοσίων λειτουργῶν ἢ βουλευτῶν ἢ δημάρχων, διανοούμενος τὰς ἐναντίον τῶν ἀντιθέτων σχεδιαζομένας ἐπιθέσεις τοῦ δὲν ψιθυρίζει: «Ἡ μὲν γλῶσσα ὠμόμωκεν, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος!» Ὁ μάρτυς ὀρκίζεται νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνον τὴν ἀλήθειαν, συνήθως δὲ μόνον τὴν ἀλήθειαν λησμονεῖ.

* *

Τῶν πολιτευμάτων πάντων ὁ κύριος χαρακτήρ διεστράφη· εἰς τὰς ἀπολύτους μοναρχίας ἢ παρασκευασθεῖσα δῆθεν πλειονοψηφία τοῦ λαοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν τύχην τοῦ κράτους εἰς ἓνα καὶ μόνον ἄνθρωπον:—τὸν ἐλέφ Θεοῦ μονάρχην· ἀλλ' αὐτ' ἐκεῖνου κυβερνῶσιν οἱ καλοὶ μάγειροι, οἱ ἐπιτήδαιοι μαστροποὶ ἢ αἱ φίλαι τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ Μεγαλειοτάτου. Εἰς τὰς δημοκρατίας ἐρωτᾷται μόνον ἡ θέλησις τοῦ λαοῦ· ἀλλὰ ταύτην νοθεύουσιν, —

ἐκτὸς τῆς Ἑλβετικῆς Ὁμοσπονδίας, — ἀσυνεῖδητοι δημοκράτοι ὠθοῦντες τὸ ἔθνος εἰς τὸ χάος τῆς ὀχλοκρατίας, ἐξ ἧς ἀναπηδῶσι πάνοπλοι λαοκτόνοι δικτάτορες ὡς Νάπολέων ὁ Α', ὁ ἑκατομμύρια ἀνθρωπίνων υπάρξεων θυσιάσας μόνον καὶ μόνον ὅπως προστεθῇ πρὸ τοῦ ὀνόματός του ἡ λ' ἕξις «Μέγας.» Αἱ συνταγματικαὶ μοναρχίαι ἀνέθηκαν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν τὸ νομοθετεῖν, εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸ διοικεῖν, εἰς δὲ τὸν λαὸν τὸ ἐκλέγειν τοὺς ἀντιπροσώπους· ἀλλὰ τὸν βασιλέα, ὄνθρωπον ὄντα καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπεύθυνον διὰ τὰς πράξεις του, ἐξαπατήρησαν κατὰ περίεργον νομικὸν πλάσμα ἀνεύθυνον, δηλαδή ἀκαταλόγιστον. . . . εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ κακοῦ βεβαίως· ἀφιλότιμοι ὅμως συνταγματικοὶ βασιλεῖς, οὐδολως μιμούμενοι τὸν δὸν Πέτρον τῆς Βρασιλίας, καλύπτονται ὑπὸ τὴν ἀσπίδα τοῦ ἀνευθύνου καὶ πρὸς διάπραξιν. . . . τοῦ καλοῦ ! Παραδόντες τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖρας τῶν πρωθυπουργῶν, δίδουσιν εἰς τὸ ἔθνος ὡς ἀντάλλαγμα τῶν ὑπὲρ αὐτῶν θυσιῶν τόσῃν ἐργασίᾳ, ἣν καὶ ἡ κοινοτέρα σφραγὶς εἰδικοῦ παρεδρου εὐκολώτερον καὶ εὐωνότερον ἡδύνατο νὰ παράσχω.

Ὁ πρωθυπουργός, λαμβάνων τὰς ψήφους τῶν κοινοβουλευτῶν του, καλεῖ αὐτοὺς ὑπουργούς, ἐνῶ ἐνεργοῦσιν ὑπηρεσίαν γενικῶν γραμματέων. Τὸ ὑπουργεῖον ἐν συνόλῳ παραδίδει τὴν διοίκησιν τῆς ἐπικρατείας εἰς τὰς χεῖρας τῶν βουλευτῶν, οὗτοι δὲ πληρώνουσι τὴν παραχώρησιν ταύτην δι' ἀφασίας ἐν τῷ κοινοβουλίῳ καὶ διὰ τοῦ νομίσματος ὅπερ καλεῖται «Ναί» εἰς ὅλας ἀνεξαίρετως τὰς πρωθυπουργικὰς προτάσεις. Οὕτω τοὺς διὰ κόπων καὶ μόχθων εἰσπραττομένους φόρους διαχειρίζονται οἱ πατέρες τοῦ ἔθνους οἷονεῖ ὡς μεταπρῆχται, διότι τοὺς μεταδίδουσιν εἰς τοὺς στυλοβάτας τῶν δημάρχων καὶ τοὺς κοινοβουλευτὰς αὐτῶν, οἵτινες μόνον ὅσα τινὰ ρίπτουσιν εἰς τοὺς ἐκλογεῖς, τὰ θύματα ὅλων τῶν πολιτευμάτων ὅλων τῶν ἐποχῶν. Διὰ τῆς ἀπλουστάτης ταύτης μεθόδου ὁ τόπος διαιρεῖται εἰς κλέπτοντας καὶ κλεπτομένους, ὁ προϋπολογισμὸς διανέμεται ὑπὸ τῶν μετόχων τῆς κρατούσης μερίδος καὶ οἱ μὲν νομοθετοῦν, τῆς εὐρείας ἢ τῆς στενῆς περιφερείας ἀδιάφορον, — τοῦτο εἶνε ζήτημα μεγάλου ἢ μικροῦ μερίσματος, — μετασχηματίζονται εἰς μεταπωλητὰς βουσιφείων, οἱ δὲ ὑπουργοὶ εἰς κωφαλάλους ὑπηρετάς τοῦ πρωθυπουργοῦ, ὅστις συγκεντρώνει ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἅπασαν τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν καὶ πανσοφίαν. Διὰ τοῦ εὐφροῦς τούτου ἐπινοήματος ἡ συνταγματικὴ μοναρχία μεταβάλλεται εἰς πρωθυπουργικὴν τυραννίαν.

Οἱ συνταγματικοὶ γάρτοι ὅλων τῶν ἐθνῶν ἀνέγραψαν ὅτι ὅλοι

οἱ πολῖται εἶνε ἴσοι ἐνώπιον τῶν νόμων· ἀλλ' ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἀκόπως δύναται τις νὰ ἀποδείξῃ ὡς ἰσχυρὸν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον ἀξίωμα· ὁ αὐτὸς ἀληθείας χάριτος ὑπόσχεται, ὅτι ὅλοι οἱ πολῖται συνεισφέρουσιν ἀδιακρίτως εἰς τὰ βάρη· ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ πρῶτοι πολῖται οὐδὲ λεπτόν συνεισφέρουσι, ἄλλοι σχεδὸν οὐδόλως φορολογοῦνται, ἄλλοι ὀλίγον, ἄλλοι πλείότερον, οἱ δὲ πολλοὶ ληστεύονται ὑπὸ παντὸς εἶδους ἀρπακτῶρων.

Ὁ λαὸς ὀφείλει νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἀντιπροσώπους του· ἀλλὰ ὅτε μὲν τὸ δημόσιον ταμεῖον, ὅτε δὲ οἱ κακοήθεις συνεταιρισμοί, οἱ εἰς γλῶσσαν ἐκλογικὴν καλούμενοι συνδυασμοὶ πολιτικῆς ἀνάγκης κλείουσι τὴν θύραν τοῦ κοινοβουλίου εἰς τοὺς γνησίους τοῦ λαοῦ ἀντιπροσώπους. Δὲν ψηφίζεται προϋπολογισμὸς ἄνευ περισσεύματος εἰκονικοῦ καὶ δὲν λήγει ἔτος χωρὶς ἑλλειμμα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σεβαστόν, πάντοτε δὲ πραγματικόν....

Ἀλλ' ἐὰν εἶχομεν τὴν τολμηρὰν ἰδέαν νὰ ρίψωμεν βλέμμα ἔστω καὶ ταχὺ ἐφ' ὅλων τῶν βουλευτικῶν, τῶν Κυβερνητικῶν καὶ τῶν δικαστικῶν ἐργασιῶν εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι πανταχοῦ βρασιλεύει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ ψεῦδος καὶ ἡ εἰκονικότης, ἡθέλωμεν ἐξεῖλθαι τοῦ σκοποῦ, ὃν διεγράψαμεν ἀρξάμενοι. Ὅθεν ἀρκούμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ τὸ πολιτικὸν ψεῦδος διαφθείρει τὸν Τύπον ἢ ὁ Τύπος δημιουργεῖ τὸ πολιτικὸν ψεῦδος· ἐν πάσῃ περιπτώσει δηλητηριάζεται θανασίμως ἡ κοινὴ γνώμη καὶ διαίρεται ὁ Τόπος εἰς δύο μεγάλα στρατόπεδα, ἐν αἷς ζωηρὸς συνάπτεται ἀγὼν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι φαίνεται μέλαν εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς ἐξουσίας πᾶν ὅ,τι θεωροῦσιν λευκόν οἱ ξεκοκκαλίζοντες τὸν προϋπολογισμὸν. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ζῶον μιμητικόν, ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ εἶπομεν, φυσικώτατον εἶνε ν' ἀπομιμηθῇ λειληθότως καὶ ἀνεπαισθήτως καθ' ὅλας τὰς κοινωνικὰς αὐτοῦ σχέσεις τὸ ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ ψεῦδος.

Ἐὰν μίαν καὶ μόνην πτυχὴν* τοῦ κοινωνικοῦ παριπετάσματος ἀνασύρωμεν, θέλωμεν ἰδεῖ τὰς μέχρι κομικότητος τυπικὰς ἐπισκέψεις καὶ τὰς ψευδοφιλοφρονήσεις ἀνθρώπων μισουμένων πρὸς ἀλλήλους, θέλωμεν δυνηθῇ νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς κομικότητος, ἥτις παίζεται καθ' ἐκάστην ὑπὸ τῶν λόγῳ τῆς κοινωνικότητος συμβιούντων ἐντὸς τῶν μεγάλων πόλεων, διότι εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς μικροτέρας πόλεις διατηροῦνται ἔτι ἥθη ἀπλούστερα καὶ δεσμοὶ φιλίας εὐκρινέστεροι. Αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ ἐπισκέψεις ἦσαν ἄλλοτε εὐχάριστοι ἀναψυχῆς εὐκαιρίαι πρὸς συνάντησιν φίλων καὶ συγγενῶν· ἀλλ' ἤδη ὅτε ὁ μὲν ὕλισμός μετροῖ καὶ ἀνταλλάσσει τὰ πάντα διὰ τῆς ὠφελείας, ὁ δὲ ψευδοπολιτισμὸς ἐπολ-

λαπλασίασε τὰς βιωτικὰς μερίμνας χάριν τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος ἐνοθεύθησαν καὶ οἱ ἀγνότεροι κοινωνικοὶ δεσμοί· καὶ αὐταὶ αἱ ἐορταὶ ἐξηλείφθησαν ἐκ τοῦ ἐορτολογίου, αἱ δ' ἐπισκέψεις, γινόμεναι πρὸς τὸ θεαθῆναι, διεκωμωδήθησαν. Δὲν εἶνε πλεόν σπάνια τὰ παραδείγματα ἀνθρώπων, κατοικούντων ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, ἀνταλλασσόντων συνεχῶς ἐπισκεπτήρια καὶ οὐδόλως γνωριζομένων προσωπικῶς, διότι ὁ κύριος ἢ ἡ κυρία, — καθ' ἃ τοῦλάχιστον βεβαίως ἢ ὑπηρετρία — συμβαίνει ν' ἀπουσιάζωσι πάντοτε, ἐνῶ, ἐάν τις ὀλίγον προσέξῃ, θὰ ἴδῃ ἴσως ὅπισθεν θύρας ἢ παραθύρου τὸν κύριον ἢ τὴν κυρίαν ἢ καὶ ἀμφοτέρους, παρατηροῦντας τὸν ἀπερχόμενον ἐπισκεπτήν, ὅστις μετ' ἀνεκφράστου πολλάκις ἀγαλλιάσει· δίδει τῇ ψευδομένῃ ὑπηρετρίᾳ τὸ ἤδη ἑτοιμον εἰς τὴν χειρὰ τοῦ ἐπισκεπτήριον, προσθέτων μάλιστα μετὰ προφανοῦς ὑποκριτικοῦ τόνου, ὅτι ὑπεῖται πολὺ διότι δὲν εὗρεν εἰς τὴν οἰκίαν τοὺς οἰκοδεσπότας. Αἱ διὰ τῶν ἐπισκεπτηρίων, τῶν διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἢ τοῦ ὑπηρετοῦ ἀνταλλασσομένων, ψευδεπισκέψεις ἐστέρησαν τὸν φύσει κοινωνικὸν ἄνθρωπον μιᾶς τῶν μεγαλειτέρων εὐχαριστήσεων, διότι πάντες ἐγένεθαι διπλωμάται, διπρόσωποι ἢ ἀκριβέστερον δι' ἑλῶσσοι· ἐν ὅσῳ εἴμεθα παρόντες ἐν τῇ ὁμηγύρῃ δίδομεν καὶ λαμβάνομεν φιλοφρονήσεις, ἀλλὰ κρατοῦμεν καὶ σημειώσεις διὰ τὰ σχολία μετὰ τὸν ἀποχαιρετισμὸν οἱ ἐναπομείναντες σχολιάζουσι τοὺς ἀναχωρήσαντας καὶ οἱ ἀναχωρήσαντες τοὺς ἐναπομείναντας. Καλοῦμεθα εἰς γεῦμα; ἐπαινοῦμεν τὰ φαγητά, τὸν οἶνον, τὴν οἰκοδεσποιναν, τὴν μάγειρον τὰ πάντα. Δὲν ἔχομεν ἐξέλθει τῆς θύρας τοῦ ἐστιατορίου καὶ λέγομεν εἰς τὸν πρῶτον γνώριμόν μας ὅλως τὰ ἐναντία. Καλοῦμεθα εἰς ἐσπερίδα; ἢ κάλλιον ἀναγκάζεται ὁ ἀνοίξας τὰς αἰθούσας τοῖς πλούσιος ὁμογενὴς ὡς ἐκ τῆς μεγάλης πολιορκίας, ἣτις τοῦ γίγνεται, νὰ πέμψῃ ἡμῖν προσκλητήριον, ἵνα πείωμεν τὸ τσάι τὴν δεῖνα ἐσπέραν; τὰς μεγαλειτέρας βλακείας τοῦ οἰκοδεσπότου ἀκούοντες μὲ κεχληνὸς στόμα, θαυμάζομεν τὴν δυσειδῆ οἰκοδεσποιναν διὰ τὴν καλλὸν ἢ τῆς καὶ χειροκροτοῦμεν παταγωδῶς καὶ ὑποχρεωτικῶς τὴν δεσποινίδα θυγατέρα ἢ τὴν ἀνεψιάν των διὰ τὴν ἔκτακτον ἐπίδοσιν εἰς τὴν μουσικὴν καὶ τὸ ἄσμα, ἐνῶ ἐνδομύχως οἰκτείρομεν τὸ δυστυχεὲς πλάσμα, διότι δὲν ἔχει τόσον νοῦν, ἵνα διακρίνῃ μετὰ τοῦ ὅλων ἐκείνων τῶν χειροκροτημάτων, ὅτι τὸ ἀκρατήριον ἀνυπομόνως ἀναμένει τὸ πέρας τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ ν' ἀκούῃ τοιαύτας παραφωνίας.

Ἡ ὑφήλιος σύμπασα θαυμάζει τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἀλλὰ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ μάλιστα πολλοὶ τῶν ἐλληνίδων νομί-

ζουσιν, ὅτι ἀναριθμίζονται εἰς ὑψηλοτέραν κοινωνικὴν σφαῖραν, ἐὰν ἀποδειξωσιν, ὅτι κάλλιον τῆς μητρικῆς τῶν γλώσσης γινώσκουσι πᾶσαν ξένην· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μόνον διαλόγους τινὲς ἐκ τοῦ Ὁλλενδόρφοι ἀποστηθίσαντες, καυχῶνται διὰ τὴν πολυμαθειάν των· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγνοοῦντες τὸ ἀλφάβητον τῆς γαλλικῆς γλώσσης καὶ οὐδέποτε πατήσαντες τὸν πόδα αὐτῶν εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔδαφος, νομίζουσιν ὅτι, ἐὰν δὲν εἶχον τὰ ἐπισκεπτήριά των ἢ τ' ἀρχικὰ ὀνόματα εἰς τ' ἀσπρόρουχά των γαλλιστί, ἤθελον ἐκληφθῇ ὡς ἄνθρωποι χυδαῖοι.

Καὶ αὐτὸς ὁ γάμος ἔχει τὰ ψεύδη του, ἴσως δέ... τὰ πλείοτερα παντὸς ἄλλου κοινωνικοῦ θεσμοῦ. Ἀπὸ τῶν βασιλείων, οἵτινες ὡς ἡμίθεοι καὶ μὴ ὑποκείμενοι εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ μητροπολίτου, δύνανται νὰ συζητήσωσι τὰς στενωτέρας συγγενεῖς αὐτῶν χάριν... τοῦ χρυσοῦ ἢ τῆς ἐθνικῆς ἀνάγκης, μέχρι τοῦ υἱοῦ τοῦ δημάρχου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ βουλευτοῦ, οἵτινες δύνανται νὰ συνάψωσι συναικείσιον λόγῳ... αὐξήσεως ἐκλογικῶν κεφαλαίων, — ἀπὸ τοῦ φιλοερρημάτου νεανίσκου, ὅστις πωλεῖται ὡς... πρόβατον, μέχρι τοῦ ὀχροῖκου ἀγρότου, ὅστις τὴν ἐπιούσαν τοῦ γάμου του ὑπολογίζει ἐν ζῶον χρησίμῳ διὰ τὰς ἐργασίας του πλείοτερον τῶν ὧσων εἶχεν, ἢ καὶ μέχρι τοῦ πασῶ, ὅστις εἰς τὴν ὑπὸ εὐνοῦχων φυλασσομένην ἀγέλην ἀνθρωπίνων σαρκῶν προσθέτει ἐν ἔτι ζώντανόν ἄγαλμα, ὁ γάμος εἶνε ἐν ἔτι καὶ ἴσως πολὺ μέγα κοινωνικὸν ψεῦδος, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐλάττωσις τῶν συναικεσίων καὶ τῶν γεννήσεων καὶ ὁ αὐξὼν ἀριθμὸς τῶν διαζυγίων καὶ τῶν φόνων χάριν τῆς γυναικὸς κατὰ τὸ «Ζητήσατε τὴν γυναῖκα...»

Ἐὰν ὑπῆρχε στατιστικὴ τῶν λεγομένων ἀληθειῶν καὶ ψεύδεων ἀγνοοῦμεν κατὰ ποίαν ἀναλογίαν ἠθέλομεν εὑρεῖ τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ ψεύδει, μολοντί κατὰ τὴν παροιμίαν «τὸ ψεῦδος εἶναι ἅλας τῆς ἀληθείας». ἀλλ' ἐν τούτοις ἐκτὸς τῶν μηδεμίαν λεγόντων ἀλήθειαν... ἐκ συνηθείας, ὑπάρχει ἄλλη μεγάλη τάξις ἀνθρώπων ψευδομένων ἐξ ἐπαγγέλματος· οὕτως οἱ δικηγόροι μετ' ἐλαφροῦς συνειδήσεως ψεύδονται ἐν τῇ ὑπερασπίσει τῶν πάντοτε ἀθῶων, κατ' αὐτούς, κατηγορουμένων· οἱ ἐρωτευμένοι, ὅταν εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐκ τῶν παραθύρων προσφίλων ὑπάρξεων συνεντεύξεις των, ὀμνύουσι περὶ τοῦ σφοδροῦ ἔρωτός των μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς των· οἱ βασιλεῖς, ὅταν πατοῦντες τὸ πρῶτον τὸν θρόνον των, ὑπόσχονται ν' ἀφιερῶσιν τὸν βίον των καὶ νὰ θυσιάσωσι τὴν ζωὴν των (!) χάριν τῆς εὐδαιμονίας τοῦ τόπου· οἱ ὑποψήφιοι δῆμαρχοι καὶ βουλευταὶ ἐν τοῖς ἐκλογικοῖς αὐτῶν προγράμμασι, ὅταν ὑπόσχονται, ὅτι

ἐκλεγόμενοι θέλουσι καταβιβάσει τοὺς ἀστέρας εἰς τὴν γῆν, ἵνα χρησιμεύσωσιν ἀντὶ ἡλεκτρικοῦ φωτός ἢ ὅτι θέλουσι δώσει μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δημοτικὴν ἢ δημοσίαν θέσιν εἰς πέντε τοῦλάχιστον πρόσωπα· οἱ πρωθυπουργοί, ὅταν ἀναπτύσσοντες ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ βήματος τὸ πρόγραμμά των, βεβαιοῦσι μετὰ θρησκευτικῆς κατανύξεως, ὅτι ἐν μὲν τῇ διοικήσει θὰ πατάξωσι τὴν συναλλαγὴν, ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς θὰ δώσωσιν εἰς τὸ ἔθνος περισσεύμα, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ θέλουσιν ἀνορθώσει τοὺς νόμους καὶ ἐν ταῖς ἐξωτερικαῖς ὑποθέσεσι θέλουσι βεβαίως θριαμβεύσει, διότι ἐὰν οἱ πόδες των δὲν τοῖς ἐπιτρέψωσι νὰ προχωρήσωσι μέχρι Βυζαντίου, βεβαίως ὅμως θέλουσιν εἰσελθεῖ ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως... νὰ ψηφισθῶσιν ἀμέσως καὶ εἰ δυνατόν ἀσυζητητεῖ ὅλα τα φορολογικὰ νομοσχέδια...

Δὲν εἶναι ἀτυχῶς μόνον τὰ ἐκ τοῦ στόματος ἐξερχόμενα ψευδῆ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διότι καὶ αὐτὰ τὰ εἰσερχόμενα δὲν εἶναι ἀγνὰ· ζητεῖτε καφρὲν; σᾶς δίδουσι κριθήν... ἀνευ παρεξηγήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ιδιότητός σας· ἀκριβοπληρώνετε τὸ σάκχαρ διὰ νὰ εἶναι καλόν, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ σᾶς διδουσιν ἄλευρον· ἀγοράζετε βούτυρον καὶ τρώγετε λίπος· ἀντὶ οἴνου σταφυλῶν, χρωματίζετε τὰ ἐντόσθιά σας μὲ ὕδωρ βεβαμμένον· νομίζετε ὅτι τρώγετε τυρὸν καὶ ἔχετε ἐνώπιόν σας φαγητὸν γεωμήλων· παραγγέλλετε εἰς τὸν ὑπηρέτην σας ν' ἀγοράσῃ βοῦν καὶ σᾶς φέρει βούβαλον. Δυσανασχετεῖτε, διότι τὸ κρέας ἐν τῷ ξενοδοχείῳ εἶναι ὑπόξυνον, καὶ ἐν τούτοις, ἐὰν ἐγνωρίζετε, ὅτι σᾶς προσφέρουσι κρέας ἵππειον, θὰ εἴσθε ἄλλοτε ἡπιώτερος. Ἐχετε κοιλιακὰς ἐνοχλήσεις καὶ λησμονεῖτε, ὅτι ἐφάγατε καρύκευμα ὠραιστάτης ἐξωτερικῆς ὀψείας, ὑφ' ἣν ἐκαλύπτοντο σερπητότα κρέατα· νομίζετε ὅτι πίνετε γάλα καὶ ἀνακαλύπτετε, ὅτι πληροῦται ὁ στόμαχός σας ὑπὸ ὕδατος, περιέχοντος τόσας σταγόνας γάλακτος, ὅσαι ἀπαιτοῦνται διὰ τὸν λευκὸν χρωματισμὸν καὶ τὴν ἀπομίμησιν.

Στενοχωρημένος διὰ τὴν εἰκονικότητα ταύτην ὅλων τῶν τροφίμων εἰσέρχεσθε εἰς τὸ σπουδαστήριόν σας καὶ λαμβάνετε τὴν ἐφημερίδα σας, ἵνα εὑρῇτε τοῦλάχιστον ἐν αὐτῇ ἀληθῆ διανοητικὴν τροφήν· ἀλλὰ πρὸ παντός ἡ λυχνία σας, καίτοι φαινομένη πλήρης πετρελαίου, δὲν φωτίζει ἀρκούντως, διότι τὸ ὕδωρ δὲν ἀντικατέστησεν εἰσέτι τὸ ἔλαιον· αἶφνης ῥίπτετε ὀργίλως χαμαὶ τὴν ἐφημερίδα σας, διότι μάτην ἐζητήσατε ἐν αὐτῇ καὶ ἀληθειαν τινά. Ἐξέρχεσθε εἰς τὸν περίπατον καὶ ἐξαπατῶμενος ἀπὸ τὰ τοιχοκολλημένα μεγαλόσχημα προγράμματα θεάτρων, εἰσέρχεσθε εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν ἵνα διδασθῇτε ἐκ τῶν ἡθοποιῶν... ἀλλὰ βλέπετε τὰ 3/4 τῶν ἀκροατῶν ἀγνοοῦντα τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν,

προσποιούμενα δέ, ὅτι ἀκροῶνται τὸ δεῖν διδασκτικὸν δῶμα, γελῶντα, ὅταν καὶ οἱ ἄλλοι γελῶσι, καὶ ἐκδηλοῦντα συγκίνησιν, ὅταν βλέπωσι τοὺς ἄλλους ψευδοσυγκινούμενους· μεταβαίνετε εἰς ἄλλο θέατρον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ βλέπετε ἐν τῇ σκηνῇ φαινομενίδας καὶ χορευτρίδας, διδασκούσας χρηστὰ ἥθη, ἐν δὲ τῷ ἀκροατηρίῳ νέους καὶ νέας ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν γονέων νὰ λαμβάνωσι τὰ πρῶτα μαθήματα, χρήσιμα ἔν τε τῷ ἐνεστώτι καὶ τῷ μέλλοντι...

Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπαλλάσσεται ὑπὸ τοῦ ψεύδους οὔτε μετὰ... θάνατον· μόλις ἐκπνεύσει, οἱ περὶ αὐτὸν ἐνδύονται κατὰ μαυρὰ ἂν καὶ μετὰ πολλῆς ἀνυπομονησίας ἀνεμένετο τὸ εὐτυχὲς συμβεβηκὸς τῆς κληρονομίας· κλαίουσιν καὶ ὀδύρονται· οἱ ἐνδομύχως μόνον ἀγαλλίασιν αἰσθανόμενοι διὰ τὰ μᾶτα τοῦ κόσμου κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον· αἱ φιλάρεσκοι, ἐπωφελοῦμεναί τῆς καλῆς ταύτης εὐκαιρίας, φοροῦσι μελανὴν ἐνδυμασίαν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας πορεύονται νὰ θρηνήσωσι τὴν μακαρίτιδα, ἣν ζῶσαν μετὰ λῶξιν ἔβλεπον βλέμμα· σφογγίζουσι τὰ θερμὰ δάκρυά των κατὰ τὴν ἐκ τῆς θύρας τοῦ νεκροῦ ἔξοδον, αὐθημερὸν παρευρίσκονται εἰς θέατρα, δεῖπνα ἢ χορούς, φέρουσιν λευκάς ἐσθῆτας καὶ δεικνύουσι στήθη γυμνά καὶ σάρκας κεχρωματισμένας. 'Αφ' ἐτέρου οἱ ἔχοντες ἀνάγκην ῥητορικῶν δοκιμῶν ῥήτορες περικυκλοῦσι τὴν οἰκογένειαν, ἵνα τοὺς παρακαλέσωσι νὰ ἐκφωνήσωσι τὸν ἐπιτάφιον· ἐπίσης οἱ ἀπαλλαγέντες ὀχληροῦ πολιτικοῦ ἀντιπάλου προτέρχονται νὰ ῥάνωσι δι' ἀνθέων τὸν τάφον τοῦ ἀειμνήστου καὶ ἀοιδίμου, ὃν μέχρι τῆς προτεραίας βροντοφώνως ἐκάλουν κακοῦργον καὶ προδότην, μόλις νῦν κρατοῦντες τὰ δάκρυά των ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ταύτῃ ἀπωλείᾳ!... Ἐπέρχεται δὲ μετὰ πάντα ταῦτα καὶ ὁ ἱστορικός, ὅστις, συλλέγων τὴν ὕλην ἀνεξετάστως καὶ ἐνίοτε μετὰ ἀζημίωτον, παρχιδίδει τὸ ψεῦδος εἰς τὴν ἀθανασίαν....

Ἐὰν εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ πρῶτον ψεῦδος ἐξεδίωξε τὸ πρῶτον ἀνδρόγυνον ἐκ τοῦ παραδείσου, ἀληθέστερον, νομίζομεν, πρέπει νὰ θεωρηθῇ, ὅτι οἱ πρωτόπλαστοι πρόγονοι ἡμῶν μετέδωκαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸ ψεῦδος εἰς μεγάλην δόσιν· ἀπόδειξις τῆς εἰκασίας ἡμῶν ταύτης εἶνε, ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῶν ὄντων ἐπὶ χιλιετηρίδας οὐ μόνον δὲν ἀφῆρεσεν ἐκ τοῦ αἵματος τῆς ἀνθρωπότητος τὴν πρὸς τὸ ψεύδεσθαι ἀκατάσχετον τάσιν, ἀλλὰ καὶ ἐπηύξησεν αὐτήν.

Ἐν Καλλιθέᾳ (Ἀθηνῶν) τῇ 1 Αὐγούστου 1887.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ